

LIETUVIŲ GIMTOJI KALBA

Teksto rašymo užduotys

2008 m. mokyklinis brandos egzaminas
(pakartotinė sesija)

2008 m. liepos 2 d.

Trukmė – 3 val. (180 min.)

NURODYMAI

- Šiame sąsiuvinyje jums pateiktos **publicistinio samprotaujamojo rašinio, teksto interpretacijos ir literatūrinio rašinio užduotys**. Pasirinkite **vieną iš jų** ir parašykite darbą.
- Pasitikrinkite, ar egzamino užduotyje nėra tuščių lapų ar kitokio aiškiai matomo spausdinimo broko. Pastebėję praneškite egzamino vykdytojui.
- Savo darbą (juodraštį ir švarraštį) rašykite mokyklos antspaudu pažymėtuose ir jums išdalytuose lapuose. Pirmiausia užrašykite savo vardą ir pavardę, savivaldybę, mokyklą ir klasę (grupe). Užrašykite pasirinkto rašinio arba teksto interpretacijos temą. Pavyzdžiui:

..... *eilėraščio* *interpretacija*
(autorius vardas ir pavardė) (pavadinimas)

..... *romano / apysakos / apsakymo / dramos* *ištraukos interpretacija*
(autorius vardas ir pavardė) (pavadinimas)

- Šiame sąsiuvinyje galite rašyti savo pastabas, komentarus ar pan.
- Jeigu naudojotės juodraščiu, pasilikite pakankamai laiko perrašyti savo darbui į švarraštį, nes **juodraštis nebus tikrinamas**, tačiau jį irgi privalote atiduoti egzamino vykdytojui kartu su švarraščiu.
- Švarraštyje rašykite mėlynai rašančiu parkeriu arba tušinuku aiškiai ir įskaitomai. Koregavimo priemonėmis naudotis draudžiama.
- Turite parašyti 350–400 žodžių rašinį. Vertinant darbą, bus atsižvelgiama ir į apimtį.
- Švarraštyje suskaičiuokite žodžius ir paraštėje nurodykite 350 žodžių ribą.
- Palikite paraštes, kurios skirtos vertintojams.
- Prieš atiduodami darbą, dar kartą atidžiai pasitikrinkite, ar švarraštyje nepalikote klaidų. Jūs galite naudotis žodynais.

Linkime sėkmės!

I. PUBLICISTINIO SAMPROTAUJAMOJO RAŠINIO UŽDUOTYS

1. Parašykite 350–400 žodžių publicistinį samprotaujamąjį rašinį tema „**Ar daug pasako apie žmogų jo laisvalaikis?**“

Rašydami remkitės kultūrine patirtimi (grožinės literatūros ar kitais kūriniais, mokslo, religijos žiniomis, tradicijomis ir t. t.) ir socialine patirtimi.

Jums gali padėti pateiktos mintys:

Aksioma paprasta – kokios yra mūsų pramogos, tokie ir mes esame. Tikriausiai neverta piktintis, jog jos paviršutiniškos, lėkštos, neskoningos. Juk ir mes esame itin tolerantiški banalybei. Nesistebėkime, kad pas mus pramogos tokios paklausios, vadinasi, esame pavargę nuo kasdienybės rutinos, pakvaišusio gyvenimo ritmo, nervais grojančios įtampos. Nebijokime, kad iš jų grįžtame nusivylę, apkartusia širdimi, – matyt, dar sugebame trokšti gražių, nesumeluotų ir gaivių dalykų.

Tomas Viluckas, eseistas

Klasikinėje graikų mitologijoje greta daugybės dievų ir pusdievių egzistuoja daugeliui žinoma gorgonė Medūza. Tie, kurie išvysdavo jos akis, iš karto pavirsdavo bedvasiais akmenimis. Dingojasi man, kad senovės graikai, patys to nenumanydami, į pasaulį paleido bene geriausiai televiziją ir jos žiūrėtojus atitinkantį įvaizdį. Nes kuo gi skiriasi minkštasuolyje įtaisytas kūnas nuo sielos neturinčio akmens?

Valdas Kilpys, žurnalistas

-
2. Parašykite 350–400 žodžių publicistinį samprotaujamąjį rašinį tema „**Sąžinė – brangiausias turtas**“

Rašydami remkitės kultūrine patirtimi (grožinės literatūros ar kitais kūriniais, mokslo, religijos žiniomis, tradicijomis ir t. t.) ir socialine patirtimi.

Jums gali padėti pateiktos mintys:

Kriterijus visiems mano darbams – sąžinė.

Jonas Biliūnas, rašytojas

„Lietuvių kalbos žodynas“ sąžinę apibrėžia kaip protinį ir emocinį savo veiksmų įvertinimą pagal istoriškai susiformavusias moralės normas: sąžinė yra lyg koks kelrodis, padedantis žmogui išvengti amoralių poelgių. Panagrinėję įvairius kitus šaltinius, galime drąsiai teigti, kad sąžinė reikalauja dorovingų veiksmų, o amoralūs veiksmai, tokie kaip melavimas, suvedžiojimas, duoto pažado nesilaikymas, netelpa į šią sąvoką.

Algimantas V. Indriūnas, žurnalistas

Kokiais moraliniais principais vadovaujatės savo gyvenime?

Yra 10 Dievo įsakymų, yra Tėvo ir Motinos pamokymai, yra daug puikių skaitytų knygų, o prie pat širdies veikia toks aparatas, vardu sąžinė.

Iš rašytojos Marytės Kontrimaitės atsakymų į Baltosios anketos klausimus

II. TEKSTO INTERPRETACIJOS UŽDUOTYS

Pasirinkite vieną iš pateiktų tekstų ir parašykite 350–400 žodžių teksto interpretaciją.

1 TEKSTAS

Jonas Biliūnas

ŽVAIGŽDĖ

(ištrauka)

Niekas kitas visame sodžiuje nemėgdavo taip pasakojimų, kaip dėdė Simanas. Patirs, būdavo, kad aš atvažiauvau, ir ateina šventadienį pas mane naujienų pasiklausytų. Ir jeigu tik pradėdavau pasakoti, nebepaleisdavo: klausydavo ligi sutemos, ligi vidunakčio. Jeigu dar kita ką labiau mėgdavo, tai tik savo ūkį ir medžioklę, kurios ir senas būdamas negalėjo išsižadėti. Taigi dabar sunku man buvo išsisukti; noromis nenoromis turėjau pradėti... Žodis po žodžio priėjome ir prie astronomijos. Kada jau išmatavome saulės didumą ir žvaigždžių tolumą ir išreiškėme savo nustebimą dėl Dievo galybės ir prigimties neapsakomų grožybių, mano brolis tarė:

– O kodėl gi dieną žvaigždžių nematyti?

Kada jam tai išaiškinau, dėdė Simanas atsiliepė:

– O aš ir dieną esu matęs!..

– Nejaugi tamsta matei? – paklausė su broliu.

– Mačiau... – atkartoj Simanas ir, lazdos atsirėmęs, pradėjo pasakoti:

– Seniai tai buvo... Dar aš, judviejų tėvai, amžiną atilsį, ir visi mūsų sodžiaus po ponais tebebuvom... Kratėva šitai aname lauke pamiškėje mudu su Baltrum Rudoku mėsą; skubėjova dirbti, nes buvo jau po pietų, o ligi vakaro turėjova nukratyti dar didelį mėsų apvežtą lauko plotą. O neduok Dieve, būdavo, nepabaigsi darbo! Taigi dirbova išsijuosusiu. Besišluostydamas nuo kaktos prakaitą, pakėliau galvą – žiūriu: pro pat pušies viršūnę mirksi danguje žiburėlis šaly debesio, po kuriuo ką tik saulė palindo.

– Žiūrėk, – sakau Baltrui, – ar tik ne žvaigždė žiba?!

– Ar tu sapnuoji? – atsiliepė Baltrus ir pakėlė galvą.

– Bet tu pažiūrėk, – atsakiau jam. – Argi nieko nematai pakrašty debesėlio, kur šit už tos pušies niūkso?

– Iš tiesų, – sušuko Baltrus, – lyg tartum kas žiba!

Sustojova mudu, žiūriava į tą žvaigždę ir galvojova, kas tat galėtų būti, kad dieną žvaigždė pasirodė. Tik pamatėva: nebetoli eina prievaizdas Gimbutas (tas pats, kurs ir dabar paupyje tebegyvena). Per visą kūną mudviem šurpas perėjo.

– O ko jūs čionai, uncvotai, sustoję stovit, a? – suriko prisiartinęs.

– Pamačiau, ponuli, žvaigždę, – sakau visas drebėdamas, – tai žiūriava su Baltrum. Nežinova, kas tat gali būti...

– Kokią žvaigždę, kur? – paklausė.

– Žiūrėk, – sakau, – ponuli, pro anos pušies viršūnę – kaip tik pakrašty debesėlio žiba.

Ir šiaip žiūrėjo prievaizdas, ir taip – nemato.

– Niekas nematau... – tarė piktai ir, palikęs mudu, nuėjo atgal.

O mudu su Baltrum drebava. Dabar, sakova, tai jau bus! Nuėjęs lieps atnešti vyčių kūlį, pašauks mudu pavietin, kur visados plakdavo, ir duos tiek, kad panešti negalėsiva. Ir žvaigždę užmiršova. Dirbova dabar taip, kad tik dulkės per laukąėjo, bet širdys abiejų drebėjo. Pagaliau pamatėva: sugrįžta kažin kuo rankoj nešinas. Kojas mudviem pakirto tik pastovėti begaliva...

– Ar tebematyti dar žvaigždę? – paklausė manęs.

Pakėliau galvą aukšty – dar žiba. Parodžiau. Pridėjo prievaizdas prie akies ilgą vamzdelį ir žiūri.

– Teisybė, žvaigždė, – atsiliepė lukterėjęs. – Geras gi tu, Simanai, akis turi, kad galėjai ją pamatyti.

Pats pažiūrėjo, paskui ir mudviem vamzdelį davė. Paėmiau jį drebančiom rankom, prisidėjau prie akies ir ko tik nesurikau nustebe: taip dabar aiškiai buvo matyti žvaigždę ir tokia buvo apskrita, graži, kaip mažas aukso obuolys. Paskui papasakojo mudviem prievaizdas, kokio žvaigždės esti didumo, kas jos tokios yra... Daug tada jis mudviem apsakė. Toks geras buvo, kokio nei pirma, nei paskui niekados nemačiau. Pagaliau atsiminė, kad mes stovim, ir liepė eiti dirbtų.

– Žiūrėkit, kad ligi vakaro būtų padaryta! – pasakė nueidamas šiurkščiu balsu.

Bet mudu su Baltrum linksmu jau buvova, kad taip visa kas gerai pasibaigė...

– Tai nepakliuvota už tai? – paklausė mano brolis.

– Ne, tuo kartu žvaigždė išgelbėjo, – atsakė atsidusdamas Simanas.

2 TEKSTAS

Maironis

TRAKŲ PILIS

Pelėsiais ir kerpe apaugus aukštai
Trakų štai garbinga pilis!
Jos aukštus valdovus užmigdė kapai,
O ji tebestovi dar vis.
Bet amžiai bėga, ir griūvančios sienos
Kas dieną nyksta, apleistos ir vienos!..

Kai vėjas pakyla ir drumzdžias vanduo,
Ir ežeras veržias platyn, –
Banga gena bangą, ir bokšto akmuo
Paplautas nuvirsta žemyn.
Taip griūva sienos, liūdnės kas dieną,
Griaudindamos jautrią širdį ne vieną.

Pilis! Tu tiek amžių praleidai garsiai!
Ir tiek mums davei milžinų!
Tu Vytauto didžio galybę matei,
Kad jojo tarp savo pulkų!
Kur tavo galia, garsi palikimais?
Kur ta senovė, brangi atminimais?

Nutilusios sienos, apleistos visų,
Be sargo, ginklų, be žmogaus!
Kiek primenat jūs man brangiausių laikų
Ant vieškelio amžių plataus!
Laikai brangiausi! Ar mums dar sugrįšite?
Ar vien minėsme kaip savo jaunystę?

Kada tik keliu važiavau pro Trakus,
Man verkė iš skausmo širdis;
Gaili ašarėlė beplovė skruostus
Ir mėlynas temdė akis!
Ir veltui dvasią raminti norėjau,
Aplinkui vien tamsią naktį regėjau.

Maironis. Raštai, t. 1 – V., *Vaga*, 1987

3 TEKSTAS

Bitė Vilimaitė**KAČIUKAS**

Kažkas paliko jį gatvės sankryžoje, ir kačiukas inkštė ir drebėjo. Žmonės žiūrėjo ir piktinosi – „verčiau nuskandinti dar aklą“, o kažkoks studentas patrupino duonos ir susigėdęs atsitraukė, nes moteris su apelsiniais pažiūrėjo į jį su panieka: „Pieno reikia, šilto katės pieno“. Paskui priėjo maža mergaitė, ir žmonės nudžiugę įbruko jai kačiuką, pasakę: „O gal ne paprasta katė – gal tigras išaugs“.

Mergaitė buvo laiminga – ji niekada neturėjo tokio mažo pilko kačiuko, – ir bėgo namo, pamiršusi, kad krepšelyje neša pieną.

Tėvas atidarė duris ir subarė, kad ji atsisagsčiusi ir sušilusi.

– Tu pažiūrėk! – mergaitė padavė jam krepšelį ir juokdamasi šokinėjo: – Tu pažiūrėk!

Duona turbūt buvo dar šilta, nes ant jos gulęs kačiukas ramiausiai miegojo.

– Kaip bjauru! – supyko tėvas. – Duoną reikės išmesti, ir pieną išlaistei.

– Pieno kavai užteks, – nuramino jį mergaitė ir padėjo kačiuką ant sofos.

– Kodėl tu parsinešei tą katiną? Aš nepakėsiu namie blusų!

Tėvas išėjo į virtuvę užbalinti kavos, bet jam vaidenosi, kad kanda kairįjį petį, ir jis, visai supykęs, grįžo į miegamąjį.

– Tučtuojau išmesk tą katiną!

– Ne, – pasakė mergaitė. – Jis dar mažas ir neturi blusų.

– Katės ir šunys – ligų platintojai! Tu nori susirgti?

– Ne, – pakartojo mergaitė. – Tu neišmesi jo. Aš pasakysiu mamai, kai grįš...

Mergaitė nėjo vakarieniauti. Tėvas braižė ir tylėjo.

Tai buvo jų pirmasis susirėmimas, atėjus jam į šiuos namus. Jis pirmąsyk pagalvojo, kad jie svetimi vienas kitam.

Paskui jis paklojo lovas, ir mergaitė atsigulė, pasiimdama ir kačiuką. Tada jis nebeiškentė ir nutraukė antklodę:

– Marš plauti rankų!

Mergaitė išsigando ir vienmarškinė išėjo į vonią. Kai ji grįžo, kačiuko miegamajame nebebuvo.

Tėvas braižė ir tylėjo.

Mergaitė puolė į prieškambarį ir garsiai pravirko. Ji atsitūpė ant skrynios, šaukdama mamą, kuri išvažiavo į kažkokią ekspediciją, palikusi ją su svetimų tėvų!

– Sušalsi, – tėvas paėmė ją ant rankų ir nunešė į lovą.

Apsiverkusi mergaitė buvo nuostabiai panaši į Mirą, ir jis, jau atlyžęs, paglostė ją:

– Miegok, o rytoj viską būsimė pamiršę.

Ji užsimerkė, o ašaros vis tiek rito.

Jis staiga prisiminė, kad išvažiuodama Mira prašė neleisti mergeitei čiulpti varveklių ir naktį pažiūrėti kartais, ar ji apsiklojusi. Dar jis prisiminė, kaip jo bendradarbiai nustebo, kai jis į įstaigos naujametę eglutę atsivedė mažą mergaitę, ir ji neverkė, pametusi talonėlį maišeliui saldainių... Išvykdama Mira išmokė jį pinti kasytes ir net kaspinus surišti, tik nepaaiškino, ką reikia daryti, kai mergaitė tyli, ir kur dėti duoną, ant kurios miegojo kačiukas...

Blakstienos vis virpėjo, ir pagalvė buvo šlapia nuo ašarų.

Tėvas išėjo į prieškambarį ir atrakino duris, bet laiptų aikštelė buvo tuščia, ir jis nulipo žemyn suirzęs ir pasipiktinęs, kad kažkas pasisavino „jo“ kačiuką.

– Ko jūs ieškote? – paklausė moterys, stovėjusios tarpdury. – Kačiuko? Jį pasiėmė pensininkas iš dvyliktojo buto.

To dar betrūko! Jis turėjo užlipti į ketvirtą aukštą ir ilgai beldėsi, kol prižadino senuką.

Kai parėjo namo, mergaitė sėdėjo, išplėtusi akis, suklususi ir pasiruošusi viską atleisti, jei tėvas grįš ne tuščiomis.

– Tik ne lovoje jo vieta!

Mergaitė paguldė kačiuką dėžutėn prie radiatoriaus.

– Tu žinai, – tarė ji, – žmonės man sakė, gal iš jo tigras išaugs.

- Taip? – jis daugiau nieko nepasakė: branginosi nenorėdamas taikytis.
- Duoną mes sulesinsim balandžiams, – vėl pasakė mergaitė ir pažiūrėjo jam į akis.
- Hm...
- Aš nesakysiu mamai, kad tu sudaužei kavinuką!

Nugalėtas švelnumo, tėvas atsisėdo prie jos ir vėl prisiminė Mirą, žiūrėdamas į spindintį mažą veiduką.

- Daugiau nieko nebesakyk, miegok.

Jis nemokėjo sekti pasakų ir nežinojo net, kaip bučiuojami maži vaikai – „į kaktą turbūt...“. Ir jis, užgesinęs šviesą, išėjo į virtuvę – reikėjo suplauti indus ir dar šį tą padaryti.

Jis nevikriai tvarkėsi švilpaukdamas ir keiksnodamas. Mintys grįžo į ketvirtą aukštą, jis prisiminė juokingą gėlėtą senuko pižamą ir jo nuskaustą veidą, grąžinant kačiuką...

Aišku, ruošos padaugės – kačiukas dergs visuose kampuose, ir Mira bus nepatenkinta, kai grįš. Bet mergaitė prieškambarįje taip ilgai tupėjo ant skrynios, ir tos ašaros, pakibę ant blakstienų...

Jis išnešė šiukšles. Moterys dar stovėjo tarpduryje ir juokėsi.

– Girdėjom, mergaitė verkė? – paklausė viena. – Motinos ilgisi? Sunku jums?.. Išpaikino Mira dukterį. Ir tėvas, gyvas būdamas, vis ant rankų, ant rankų ją...

– Kačiukas buvo prapuolęs, – droviai atsakė jis.

Moterys žiūrėjo ir šypsojosi:

– Smulkmena. Šiandien įsigėdė kačiuko, o rytoj – saulutę jai duok.

– Tai – ne paprastas kačiukas, – užginčijo jis.

– Taip? O koks?

– Žmonės sakė, gal tigras iš jo išaugs.

Moterys nusijuokė, ir dabar jie kalbėjosi trise – apie apelsinus, difteritą ir kad kažkas iš rūsio išleido kiemsargės triušius.

– Įsivaizduokite – specialiai šėrė Naujiesiems metams. Pensininkas matė – mergytė raudonu paltuku... Plaktuku mušė spyną... Ar tik ne jūsiškė?

Jis prisiminė dingusį plaktuką ir pajuto kaistant veidą.

– Aš nežinau, – sumurmėjo.

Parėjęs jis vėl sėdo braižyti. Viskas buvo savo vietose – pilkas kamuoliukas prie radiatoriaus ir mergytė baltoji lovutė.

Ir jam buvo gera savo namuose.

B. Vilimaitė. Papartynų saulė – V., *Tyto alba*, 2002

III. LITERATŪRINIO RAŠINIO UŽDUOTYS

Pasirinkite vieną iš siūlomų temų ir parašykite 350–400 žodžių literatūrinį rašinį. Rašydami remkitės ne mažiau kaip dviejų autorių kūryba, bent vienas jų turi būti iš šių autorių:

- *Kristijonas Donelaitis*
- *Jonas Biliūnas*
- *Judita Vaičiūnaitė*

Siūlomos temos:

- **Darbo tema lietuvių literatūroje**
- **Atjauta silpniesniam lietuvių prozoje**
- **Miestas lietuvių literatūroje**